

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din,

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, dne 8. novembra 1935.

U p r a v a: Kranj, Strossmajerjev trg šte. 1.

Poštnočekovni račun

Ljubljana šte. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju

Predstavniki tiskarne France Uhernik, Kranj.

U. Z. ž.:

Obremenitev Slovenije z neposrednimi davki

Da Slovenija plačuje mnogo več držav. davkov kot pa dobi za svoje lastne potrebe nazaj, smo že večkrat dokazali s številkami iz posameznih področij držav. uprave, v kolikor se dajo te številke dognati.

Pred seboj pa imamo danes nekaj številke glede neposrednih davkov, ki jih je plačevala Slovenija iz statistike, ki jo je sestavilo ljubljansko finančno ravnanstvo, in iz katere je razvidno kako je bila obremenjena Slovenija z neposrednimi davki v l. 1934 v razmerju s drugimi banovinami oz. s prebivalstvom v celi državi. Pripomniti pa je treba, da zneso neposredni davki (zemljiški davek, hišni davek, pridobnina, uslužbenski davek, rentnina in luksuzni davek) le približno 1/5 vseh državnih dohodkov. Posredni davki, ki zneso pretežni del vseh državnih dohodkov zadenejo Slovenijo sorazmerno še v veliko večji meri kot pa neposredni davki, ker je gospodarstvo v Sloveniji primeroma bolj razvito kot drugod. Statistike glede posrednih davkov po banovinah pa nimamo.

Vseh neposrednih davkov je Slovenija v letu 1934 plačala 276.130.936.99 dinarjev. V celi državi je bilo pa plačanih l. 1934 neposr. davkov 2201.7 milijonov Din. Sledeča tabela pa kaže, koliko je plačala v posameznih letih od l. 1929 do l. 1934 neposrednih davkov vsa država, koliko pa Slovenija sama v skupnih vsotah in koliko v odstotkih. Plačala je

	vs a država milij. Din	Slovenija milij. Din	Slovenija v %
1929	2.005.8	205.2	10.2
1930	2.323.4	225.9	9.7
1931	1.771.9	199.9	10.2
1932	1.676.3	225.0	13.4
1933	2.141.0	248.7	11.6
1934	2.201.7	276.1	12.1

Iz te tabele je razvidno, da je v zadnjih treh letih t. j. v letih 1932, 1933 in 1934, ko je nastopila gospodarska stiska z vsa silo plačevala povprečno 12.36% vseh državnih neposrednih davkov ter da je plačevala v letih najhujše gospodarske stiske za dobra 2% še več vseh držav. neposrednih davkov kot pa v prejšnjih letih, ko je bila konjunktura boljša. Slovenski davčni obvezanec je plačeval v letih najhujše gospodarske stiske namesto prejšnjih 10%, celih 12.36% vseh držav. neposrednih davkov in je bil tedaj v času najslabše konjunktore za 23.6% bolj obremenjen kot pa v prejšnjih letih, ko gospodarske stiske še ni bilo.

Po ljudskem štetju iz l. 1931 je imela tuzemeljska Slovenija (dravska banovina) 8.2% prebivalstva cele države, plačevala je pa v letih 1932, 1933 in 1934, povprečno 12.36% vseh neposrednih davkov v državi. Slovenski davčni obvezanec je torej plačeval v l. 1932-1934 za dobro tretjino več neposrednih davkov kot pa davčni obvezanec v drugih banovinah.

Neposrednih davkov davčni obvezanec ne more sam zmanjšati in se jih otrešiti kot to

Tednik „Slovenija“ ni imel in nima namena, ustanavljati politične stranke in nima namena pridruževati se določenim političnim organizacijam in strujam.

Namen in cilj „Slovenije“ je, da ustvari iz vseh ljudi, ki jih je rodila slovenska mati

P R A V E S L O V E N S K E L J U D I.

Zato budi zavest slovenske samobitnosti in samostojne slovenske duhovnosti ter vzgaja prave slovenske značaje. S tem hoče popraviti usodne napake, ki jih je v naši zgodovini zakrivila domača razrvanost in hlapčevstvo tujini. To pa zato, da nas odločilni trenutki v prihodnosti ne bi našli tako nepripravljenih, kakor so nas v preteklosti.

Namen „Slovenije“ je predvsem človek!

lahko stori pri posrednih davkih z utesnitvijo konzuma. V času gospodarskih kriz je treba javne dajatve ali zmanjšati ali pa mora država davčni denar spraviti z investicijami za javne stavbe in druge javne naprave spet med ljudi v večji meri kot v navadnih časih, da oplodi gospodarstvo.

Kakor je bilo dokazano v 30. številki letošnjega letnika „Slovenije“, je po statistiki ministrstva za zgradbe prejela Slovenija (dravska banovina) od skupnih državnih investicij l. 1930 le 1.27%, v l. 1931 skoraj enak odstotek, v l. 1933 pa 3.4%.

Janez Kocmur:

Malo popravka

Prispevek k slovenski politični zgodovini.
(Nadaljevanje.)

Meni je pripadla naloga drugovati na sprejemnemu sestanku zastopniku italijanske stranke Raimonu Scabarju, državnemu poslancu iz Trsta. Posel ni bil lahek, ker Scabar razum italijanščine ni razumel nobenega drugega jezika. Ne razumem italijanski, a vseeno trdim, da je moj besedni zaklad italijanski bil bogatejši od njegovega nemškega, čeprav je bil člen dunajskega parlamenta. To bodi omenjeno samo v dokaz, kako malo važnosti je polagala italijanska stranka na konferenco, da je poslala nanjo zastopnika, ki je komaj mogel biti za dekoracijo najprvotnejše vljudnosti. Italijani bi bili lahko poslali koga drugega, n. pr. Olivo, Pittonija ali Puecherja — celo Chiussi bi bil boljši — če ni tičalo za vsem kaj drugega. Scabar se je zanimal za vse bolj ko za konferenco, o kateri ni spregovoril niti deset stavkov.

Manifestacijski shod naslednji dopoldan je bil slabo obiskan. „Rdeči prapor“ z dne 22. novembra 1909 piše o 1500 zborovalcih, kar je za najmanj polovico preveč. Tajiti resnico po 26 letih, bi bilo nesmiselno. V veliko dvorano Mestnega doma gre, če ni stolov, do 1000 oseb, vstopnice za zbor pa je bilo prodanih okoli 450. Nemara je še kje knjiga blagajne „Vzajemnosti“ (krajevnega strankinega odbora), po kateri bi se dalo natančno ugotoviti število prodanih vstopnic. Seve tudi na te niso prišli vsi. V pokritje velikih stroškov in da zasedejo dvorano prvenstveno somišljeniki, so bile izdane vstopnice po 10 vinarjev. Radi slabega zanimanja so razdelili zaupniki na dan shoda kakih 300 vstopnic zastoj.

Slabe udeležbe na shodu — kakih 600 oseb — si še danes ne morem prav razložiti, že z ozi-

rom na privlačnost imen drja. Adlerja, drja. Rennerja in drugih napovedanih govornikov. Nekaj je pač storila protiagitacija posebno med lesnimi delavci, katerih duhovni vodja je bil Jan Tokan; le-ta se namreč dolgo ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi poleg mizarske mogla obstajati še kaka druga pomembnejša organizacija. Dobro četrtino zborovalcev so tvorili nesomišljeniki: pripadniki svobodnih poklicev, obrtniki, trgovci in uradniki; med delavci so prevladovali železničarji.

Poročilo o shodu v zgoraj omenjenem „Rdečem praporu“ je torej netočno; zato so, ker temu poročilu posnete, zmotne tudi rekrimacije ob 25 letnici Tivolske konference v mesečniku „Svoboda“ za november 1934. V „Svobodi“ so izpuščeni celo nekateri govorniki, ki jih „Rdeči prapor“ navaja. Tako n. pr. dr. Renner. Nad dr. Adlerjem so bili delavski poslušalci razočarani. Vajeni domačih govornikov, so si predstavljali moža z globokim baritonom ali vsaj z junaškim tenorjem. Bolj jim je ugajal jovialni Renner, ki je vrh tega udaril na humoristično, govoreč o treh krogah in treh bogovih. — Izid zboru je razočaral.

Shod je prijavil Izvrševalni odbor Jugoslovanske socialnodemokratske stranke pod imenom „velik manifestacijski ljudski shod“ z dnevnim redom „Narodnost in socialna demokracija“. Na ročnih vabilih je bilo še rečeno: „Na shodu bodo govorili sodrugi odposlanci, ki se udeležijo jugoslovanske konference s Hrvaškega, iz Bosne, iz Srbije ter iz čeških, nemških in drugih avstrijskih dežel. — Ker je pričakovati jako velike udeležbe, se bodo za zbor izdajale vstopnice, ki se dobivajo itd. Dvorano je dovolil mestni magistrat pod št. 33.726 od 4. novembra 1909 „proti običajni odškodnini“.

Koncertno akademijo v Narodnem domu je prijavila sama „Vzajemnost“. Rešitev c. kr. deželnega predsedstva, izdana pod št. 3248/Pol. z dne 20. novembra 1909, s katero se prireditve dovoljuje, se glasi z vsemi napakami: „Reše-

vaje prošnjo z dne 16. t. m. dovoljuje c. kr. deželno predsedništvo da sme spoštovana zveza prirediti dne 22. t. m. od 8. uri zvečer do 12 ure opolnoči, v veliki dvorani tukajšnjega „Narodnega doma“ ob vstopnini koncertno akademijo proti temu, da se točno izpolnijo vse tozadevne policijske predpise pri čemer se še posebno pripominja, da je treba besedilo za proizvajanje določenih točk pravočasno tusem predložiti v cenzuro, ako ni že bilo cenzurirano. — Za c. kr. deželnega predsednika: grof Chorinsky, s. r. l. S.“

Pevski program je že znan, ostali spored pa je obsegal sledeče točke (po tiskanem programu): 1. Suppé: LEPA GALATEJA. Uvertura. — 2. E. Kristan: ZAKAJ TAKO . . . ? Deklamira član slov. gledališča gosp. Danilo. — 3. A. Sachs: VENEC NARODNIH PESMI. Poje moški zbor. — 4. Grieg: JUTRO. — 5. a) Rich. Strauss: SANJE V SOMRAKU. — b) Ipavic: PO JEZERU. — c) d'Albert: SREDNJEVEŠKA HIMNA VENERE. Poje članica slov. opere gosposodična Ljova. — 6. Grünfeld: SLOVAŠKI PLES. — 7. Aljaž: DNEVA NAM PRIPELJI ŽAR! Moški zbor z baritonovim samosplovom. — 8. a) I. pl. Zajc: Romanca iz opere ZRINJSKI. — b) Leoncavallo: Prolog operi PAGLIACCI. Poje člen slov. opere g. pl. Vulaković. — 9. Puccini: Fantazija iz opere LA BOHEME. — Temu prvemu je sledil drugi del z godbo in ostalim programom „Slavca“. Za uvod je godba zaigrala nenapovedano Marzeljezo, ki so jo vsi poslušali stojé z velikanskim navdušenjem.

Konferenca se je začela v nedeljo, 21. novembra 1909 ob 2. uri popoldan. Sestala se je v prvem nadstropju mestnega hotela Tivoli v veliki sobi nad vhodom. Najeti in plačani sta bili tudi obe manjši sobi, da se je onemogočilo morebitno prisluškovanje. Naslednji dan, v ponedeljek, se je vršilo posvetovanje v veliki dvorani v pritličju.

Prirejena je bila na osnovi § 2. društvenega in zborovalnega zakona. Takih zborovanj ni

Po ključu, po katerem plačuje Slovenija zadnjih letih neposredne davke (ključ posrednih davkov je brezdvomno veliko večji) bi imela Slovenija prejemati od države 12,36 % vseh državnih izdatkov.

Zanimivo je dalje kako so rasle v časih gospodarske stiske posamezne vrste davkov v Sloveniji. Predvsem je naraščal davek na poslovni promet, pridobnina in uslužbenški davek. Padal je pa družbeni davek, med tem ko sta se hišni in zemljiški davek tudi zvišala.

Tabela, iz katere je razvidno naraščanje in padanje neposrednih davkov v Sloveniji v letih gospodarske stiske je takale:

	L. 1931	1932	1933	1934
	milijonov dinarjev			
zemljiški davek	50,6	22,8	50,1	51,5
hišni davek	22,2	24,0	50,05	51,55
pridobnina	29,1	25,5	25,6	42,7
davek na poslov. promet	51,0	66,0	103,9	117,6

Velika reforma celotnega narodnega gospodarstva

Pustimo zaenkrat tarnanje! Vsem nam je precej jasno, kako stvari stoji. Obleka današnjega narodnega gospodarstva sliči beraški halji, pokriti s krpami različnega datuma (v oči bode najnovejša 7 %), ki kljub svoji množičnosti in lepi pestrosti ne morejo prepričati, da ne bi znova in znova pogledala koža mizerije izpod njih.

Navzlic tej obliki konstataciji pa je večina gospodarstvenikov mnenja, da bi se krpalo naprej, češ, če je bil sistem dober doslej, naj bo še poslej. Naloga korenite reforme se jim zdi nezmogljiva, odgovornost prevelika in z neupanjem zro v vsakršne novotarije.

Tehne razloge imamo, da se ne priključujemo njihovem stališču. Bilo bi preobširno razvijati tu teorijo teh razlogov. Ugotavljamo samo:

1. da se da s pravilnim posegom v organizem narodnega gospodarstva odločilno pospešiti razvoj krize in preprečiti neštete žrtve, ki jih bo sicer še zahteval tega razvoja ovirani, in zato nenaravno počasni tek.

2. da se da z reorganizacijo narodnega gospodarstva preprečiti ponavljanje kriz, ki so neizogibna posledica obstoječega sistema ter normalno vsaka večja od prejšnje.

Namen pričujočega članka pa ni razviti teorije te reforme. Prosimo čitatelja, da za hip, na dobro vero, sprejme eksistenco takega reformnega sistema na znanje. Definitivni pri-

bilo potrebno naznanjati oblasti. Pri morebitnem pregledu po organih oblasti se je moral vsak udeleženec izkazati z vabilom, glasečim se na njegovo ime in podpisanim od enega ali več sklicateljev. Sklicatelj se je moral izkazati s seznamom povabljenec oz. navzočih, katerega tekoče številke so se morale vjemati s tistimi na vabilih. Poznati je moral vse povabljenec osebno. No, to ni bilo vedno, zlasti kadar je bilo veliko povabljenih. Nekoč nas je bilo v dvorani „Meščanskega združenja“ na sedanji Gosposvetski cesti kakih 50. Sklicatelj je bil pokojni Karel Kordelič, ki je kot tak tudi predsedoval. Kar vstopi magistratni komisar Anton Gutnik v uniformi. Tedaj je opravljal policijske posle v mestu magistrat v prenešenem delokrogu. Postavi se v sredo in vpraša, kdo je sklicatelj. Zahteva seznam navzočih, ki mu ga Kordelič da. Začne pregledovanje od mize do mize; nihče se ne sme odstraniti. Komisar pokazuje na posameznike, izprašujoč Kordeliča: „Kdo je ta?“ Ta je večino poznal, a ne vseh; zato je povedal vsak kar sam svoje ime in druge podatke. Ukaz, da naj odgovarja sklicatelj, ni zalegal. Tako je šlo do konca. Po izvršenem pregledu se komisar vsede, da bi poslušal. A Kordelič: „Zborovanje je zaupno, po paragrafu drugim; zato prosim, če kdo nima vabila, da se odstrani.“ Poziv je meril na komisarja, ki ga je tudi razumel in odšel. Sicer je pa Gutnik bil dobričina in bi ne bil ovadil, če bi bil kaj našel. Enaka dobričina je bil njegov tovariš v službi Ivan Robida.

Popravki.

V predzadnjem nadaljevanju razprave „Malo popravka“ se ima glasiti pravilno v prvem stolpcu: Da doseže stavljeni cilj — ; v drugem stolpcu: Po kratki analizi sestava gospodarskih in političnih skupin — ; v tretjem stolpcu: Ko ima naša stranka v zaledju najmočnejšo stranko — ; v četrtem stolpcu: se je dr. Tuma jasno izrekel zoper zahtevo E. Kristiana itd.

uslužbenški davek	48,95	23,7	56,1	40,0
družbeni davek	22,0	23,7	18,2	9,0
rentni davek	11,2	10,95	10,5	10,6
luksuzni davek	—	0,46	9,6	9,2

Da so vsote davkov na poslovni promet, pridobnina, uslužbenški davek, hišni in zemljiški davek prav v času gospodarske stiske toliko rastli, je pri ostalih davkih razen pridobnine vzrok davčna praksa v Sloveniji. L. 1934 je bilo v Sloveniji izvršenih 195.252 davčnih izvršb na premoženje za 105.193.727 Din davčnih zaostankov, izvršb na nepremičnine (posestva) je bilo pa to leto uvedenih 1651 za davčne zaostanke v znesku 10.485.978 dinarjev. Pridobnino je pa pritiskala navzgor davčna novela, po kateri se je odmerjala pridobnina ne po dohodkih podjetja, ampak po najemninah, ki jo plačuje lastnik podjetja, torej po zunanem videzu. Ta določila glede pridobnine je sedanji režim popravil.

stanek ali odklonitev naj sledita po poglobljeni seznanitvi z njim. Razviti hočemo tu le postopek njegove realizacije, z drugimi besedami povedati, kaj bi se moralo, in to čimprej ukreniti, če nam je res do tega, da si pomagamo iz današnjih neznosnih razmer. Obrnimo hrbet tistim, ki se večno izgovarjajo na krizo in se zavedajmo, da se kriza navsezadnje tudi ni sama zakrivila!

Pripravljalna dela.

Da se korenita preosnova obstoječega kreditnega sistema ne da izvesti čez noč in brez priprave, je umljivo. Pripravljalna dela bi trajala predvidoma nekaj mesecev, recimo pol leta. Obstojijo pa v temle:

V finančnem ministertvu se ustanovi „osrednji statistični oddelek“. Ta odpošlje v vse (tudi v takojmenovane državne) denarne zavode v državi — komisarije, ki morajo zbrati natančen statistični material o stanju in poslovanju vsakega zavoda, brez vtikanja v njegovo poslovanje seveda. Dalje si preskrbi statistični oddelek podatke o številu kakor tudi o pridobitnih razmerah državljanov, z drugimi besedami, ugotovi, da kdo od državljanov kaj zasluži ter višino tega zaslužka. Te podatke bi mogli v veliki meri zbrati že iz statistik obstoječih davčnih, socialnih in drugih uradov. Na podlagi teh podatkov določijo v statistični centrali celotno množino krožečih in ležečih plačilnih sredstev. S tem pa so priprave v glavnem končane.

Sledi intervencija matematičnega aparata. Ker se preračunava

$$kP = M \cdot Q \cdot H$$

(pri čemer znači P celotno produkcijo, M celotno množino plačilnih sredstev, k konstanto, Q kvaliteto denarja in H njegovo krožno hitrost (Q definiramo dalje $= \frac{P}{D}$ pri čemer je D celotna množina dohodkov vseh državljanov in $H = \frac{D}{M}$) se da, po presoji obstoječega stanja približno določiti množina denarja, ki zadostuje da ohranimo, — recimo zaenkrat samo sedanje, — gospodarsko stanje.

S tem pa je v finančnem pogledu vse pripravljeno za prekop na novi monetaristični sistem. Če naše formule drže, potem država poslej brez rizika prevzame v svoje roke vodstvo in nadzor nad razvojem vseh plačilnih sredstev v državi, ki bi jih pa zreducirala na enotno obliko denarja. Če naše formule drže, potem tudi ni stvarnega zadržka da se prekop ne bi izvršil. Vemo da je izven-stvarnih razlogov žal zelo veliko. Toda tudi o teh bi se dalo porazgovoriti. A to navsezadnje ne bi spadalo semkaj.

Najmanj pa, kar bi smeli pričakovati od odločilnih krogov je, da dajo v proučitev navedene matematične zakone, da se izkaže, ali res lahko izpolnijo, kar obetajo.

Prekop.

Z dnevom prekopa prevzame država vse obveze in posle denarnih zavodov, ki prestanejo s tem hipom fungirati kot kreditni zavodi in poslujejo zgolj kot posredniki v denarnem prometu s primernim zaslužkom. Zdaj čakajo rešitve tri glavne naloge:

1. denarna konverzija; 2. vprašanje upnikov in dolžnikov ter 3. ureditev odnosov do inostranstva.

Konverzija vseh državnih in privatnih papirjev se izvrši deloma z že obstoječim, deloma z novo izdanim denarjem. Ključ za to konverzijo nudi določba o celotni množini denarja, čica ljudi, ki bi znala to konverzijo pravično in uvidevno izvesti.

S to konverzijo je država prevzela seveda tudi vse dolžnike. Lahko se je zamisliti v položaj takega osrednjega upnika. Za državo ti dolžniki sploh niso nikak grozeč problem, kakor so za privatnega upnika, ker ima vsak čas na razpolago sredstva, da nadomesti njih izgube. Pritisk nanje bi izvajala bolj iz moralnih kakor materialnih razlogov.

Težji in malo bolj zamotan, dasi tudi nenevaren je problem odnosov do inostranstva. V načelu ta problem za absolutno avtarktno državo ne obstoji. Za nas je torej položaj tem kakor se je predhodno, s pomočjo naših formul ugotovila. Ne dvomimo, da bi se v času tega gospodarskega medvladja ne našla pešugodnejši, ker je v primeru sile naša država v veliki meri neodvisna od inostranstva. Gotovo pa je, da bi se začetne težave dale premagati v kratkem času. Seveda se tu ne moremo spuščati v podrobnosti. Država bi držala spočetka, ako treba vnvanji kurz dinarja pod njegovo izračunano faktično vrednostjo. Brž ko bi se pa na zunanjem trgu preverili, da dobe zanj blago, morda celo ceneje kakor za druge valute, bi se njegova vrednost v kratkem ustalila. S tem bi bil pa prebit led tudi v odnosih do inostranstva.

Težko, da si je mogel čitatelj na podlagi teh vrstic ustvariti sliko o cilju, ki ga zasledujemo. Zato naj tu sledi še par karakterističnih oznak stanja, ki bi jih prinesla uvedba monetarističnega stanja.

Z dnevom prekopa bi postale hipoma velike denarne množine likvidne, delo bi oživilo in izginila bi brezposelnost. To je prvo. Novo delovno stanje pa bi se v marsičem razlikovalo od prejšnjega. Poskušajmo si ga malo predočiti.

Kolesje trgovine, obrti in industrije bi se zopet zavrtelo s polnim zamahom. Med ljudi je prišel denar, konsumna moč je narasla. Toda kaj kmalu bi se pokazala regulatorna moč novega sistema. Podjetje se ne bi moglo povečavati umetno kakor doslej s pomočjo himernih kreditov, temveč samo organsko, na podlagi realnih potreb trošnikov. Bil bi torej trd oreh posebno za lahkomišljene, k spekulacijam nagnjene podjetnike in dobrodošla zaščita za vse tiste, ki ljubijo stvarno in pošteno delo. V okviru možnosti, ki jih daje celotna množina denarja v državi in ki jo sproti določuje centralni statistični urad, ima vsakdo proste roke, da ustvarja popolnoma svobodno. Nikjer se državi ni treba več neposredno vmešavati v gospodarski stroj. Nobenega načrtnega gospodarstva! Zavedamo se, da človeški um ni sposoben brez škode stesnjati življenja prekomplicirani tek med paragrafe. Določili smo le osi, okrog katerih se bi poslej svobodno razvijala produkcija, brez nevarnosti, da se jim ležišča pregrejejo, kakor se to vsak čas dogaja pri obstoječem kreditnem sistemu, ki ni bil preračunjen za take obtežitve, kakor jih je prinesel novodobni razvoj industrializirane tehnike.

Državi bi prinašal ta sistem velike koristi. Eden največjih blagov zanj kakor za državljanje bi bila pač možna poenostavitve davčne politike. Denarno kritje predstavljajo namreč v novem sistemu samo trije faktorji: prirodna bogastva, umske sposobnosti državljanov in njih marljivost. Barometer narodnega gospodarstva v osrednjem statističnem uradu vedno točno beleži resnično bogastvo države. Na tej osnovi se v procentih izrazi budžet in se te procenete predpiše producentom. Za producente pomeni to samo vsakoletno kalkulacijsko postavko, ki jo pri nakupu plačuje vsak trošnik. Tako se pobirajo davki avtomatično, ne da bi mogli koga pritirati ali krivično zadeti, ne da bi jih mogel kdo utajiti. In danes?

Na ta način bi se preklestvo stroja spremenilo v blagoslov stroja, kakor je bil to prvotno njegov namen. Nasprotniki stroja ne uvidijo, da ni stroj kriv, če nas je zaslužnil, temveč naše neracionalno ravnanje z njim. Tak je princip monetarizma, da daje možnost dela vsakomur, da daje poljuben zaslužek vsakomur po sposobnostih in marljivosti, ampak res samo na tej in ne na protekcijski podlagi današnjega sistema, ki odpira pota predvsem bogatinom.

Seveda vključuje novi sistem nešteto drugih vprašanj, na pravnem, na socialnem, na prostnem itd. polju, saj je za njim cela nova filozofija. Skratka dela toliko, da pogled nanj vzbuja lahko resne pomisleke. Ne vemo pa, če be se dali ti pomisleki zagovarjati, posebno v dobi, ko svet ječi pod težo brezposelnosti.

Dr. Ivo Štampilhar:

Za človeško in državljansko enakopravnost žene

II.

Prizadeti razlog zoper žensko volilno pravico, ki sem ga zaznamoval kot „domači značilni razlog“, nosi v sebi prav za prav vse klice in usedline politične miselnosti slovenske „narodne naprednosti“. To pomeni, da je ta razlog plod ravnjanja in delovanja določene politične smeri med nami, ki smo jo imeli priliko opazovati izza ločitve duhov ob Mahniču, Šušteršiču, oziroma že v dobi Kluna.

Zamislimo si, da je v dobi zveze med Nemci in slovenskimi liberalci pod Heinom šla slovenska skupina med ljudstvo z geslom „Kruha in prosvete“. Da je ta skupina pokazala razumevanje ljudskih teženj, da je sploh priznavala ljudstvo in se mu posvetila. Da je ustanavljala prosvetna središča na vasi, da je podprla ljudstvo z brezprofinitnimi gospodarskimi ustanovami, da je prinesla v vas elektriko, asanacije, poljedelske stroje itd. itd., posebej pa čtivo in zabavo. Da je ta skupina prevzela in izvajala boj za splošno volilno pravico. Ali je pa to storila? Ničesar od tega! Nasprotno: celo splošni volilni pravici (samo za moške!) se je postavila po robu, ona, napredna, in sicer natančno z istim ugovorom, namreč s „prižnico in spovednico“! Zakaj prav s tem razlogom?

Ker je vse tisto drobno kulturno in gospodarsko delo med ljudstvom naravnost potisnila svojemu strankarskemu nasprotniku v roke in ker se je ta strankarski nasprotnik opiral v splošnem političnem konceptu na verski čut ljudstva. Prepustila mu je, da je šel z geslom „Kruha in prosvete“ med ljudstvo, prepustila mu je gospodarsko osamosvojitve ljudstva potom zadrug, povzročila je, da ljudstvu duhovščina ni bila samo verski pastir, temveč tudi politični in gospodarski, in to koristen svetovalec. Zavedala se je s slabo vestjo, ki jo je imela zavoljo tega, ker se je zaklenila v svojo malomeščansko tesnobo, da bo ljudstvo, ko dobi splošno volilno pravico, ubogalo pri uporabi te pravice tistega, ki ga je videlo v boju za to pravico ljudstva.

Oponašanje ljudskih politikov je bilo prepozno, nasprotovanje ljudski politiki po — ne izgubljenem, temveč — zapravljenem ljudskem zaupanju se je spremenilo v boj med župniščem in med gostilno in je odtegnilo „narodno-napredni misli“ še zadnje pripadnike med kmečkim ljudstvom. Zakaj nikdar niso takojmenovani „naprednjaki“ vsaj dodatno prinesli med kmečko ljudstvo kruha in prosvete. Običali so pri praznem oponiranju, natanko tako, kakor pravijo danes „Pohorci“, da so si „glede demokracije in hrvaškega vprašanja že izdelali naziranje“. (Tako je namreč izjavil 25. oktobra letos dr. Andjelinič.)

Uvedba splošne volilne pravice v bivši državni zbor in v deželne zbore (kjer pa je ostala veleposestniška posebna skupina), je res vrgla „narodne in napredne“ poslance s sedla: toda to ni bil neposredni nasledek splošne volilne pravice, temveč neumnosti napredne politike. Nauk slovenske politične zgodovine torej veli, naj napredno misleč moški ne nasprotuje zahtevam, ki so napredne, ker se bo sicer res pripečilo tisto, kar mu je zaenkrat izgovor zato, da nasprotuje. Pri dani snovi je pa tudi molk nasprotovanje, kakor smo že zgoraj ugotovili. Ali z zgledom iz zgodovine prizadeti domači razlog še ni docela ovržen.

Dandanes ni več govora o dveh smereh med Slovenci, dandanes so politične smeri med Slovenci pestrejšje, skoro bi rekel: naravnost razmetane. Temu se ni čuditi, ako pomislimo na miselnost, ki je več let dušila javno življenje, ako pomislimo na to, da je bila organizirana politična delavnost polisnjena pod površje. Pri

tem smemo izraziti, da se je gotovo večji del pestrosti političnih smeri med Slovenci naselil na bivšem terišču „narodnih naprednjakov“, nadtem ko bomo šele spomnili na mogli preso-diti, koliko politične drugačnosti gre na račun bivše ljudske stranke. „Narodni naprednjaki“, ki so pod baronom Heinom zapravili kmečko ljudstvo, so pod Kramarjem, Marušičem in Puc-ljem zapravili do malih ostankov tudi že meščanstvo, posebej pa izobražence in akademsko mladino. Ni dvoma, da velja ta dobiček ljudstva tudi med — ženami.

Ta množica je novota, nima še „uradnega“ imena, je pa verjetno, da tudi v tej množici ne manjka takih, ki si predstavljajo v političnem življenju samo moške, čeprav vse kaže, da daje množici odločilno lice — proletariat. Tudi v tej množici, v delovnem ljudstvu jih je nekaj — dovolj, da jih je samo nekaj — ki se še niso odtrgali od omalovaževanja žene, oziroma natančneje: človeka v ženi. Le-tam naj bodo namenjene nastopne vrste.

Mnogi nasprotniki ženske volilne pravice navajajo primere, da so žene, same oropane svoje volilne pravice, narekivale možem, kako smejo voliti. To se je godilo v časih tajne volilne pravice. Tu je treba oceniti dvoje: moža, ki sam nima toliko zavesti, da bi odločal po prepričanju, ali moža, ki se nezavedno podvrže ženinemu vplivu zato, ker misli, da izvaja volilno pravico za oba, ko je žena sama nima; to na eni strani; žene, ki se poslužujejo svoje človeške pravice vplivati na javno življenje nelegalno, potem pritiska na moža, ker ji moški ne da prilike, vplivati legalno na javne razmere, to pa na drugi strani. To pokaže isti, samo razširjeni razlog za uvedbo ženske volilne pravice, kakor sem ga pokazal zgoraj, dotika-joč se hitlerjanske miselnosti o nesposobnosti žene za pasivno volilno pravico. Žena, ki bo imela sama glasovnico v roki, bo vedela, da sama odloča in bo agitirala za svoje prepričanje prav tako, kakor to moški že počenjamo, nič več, nič manj. Če bo imela še pasivno volilno pravico, bo imela tudi čut odgovornosti, ne samo voljo odločanja. To pa obenem pomeni, da se bo izkazala tudi „prižnica in spovednica“ za prazen strah.

6.

V ostalem bi si z ozirom na tisto, kar je mišljeno pod „prižnico in spovednico“, dovolil pri-staviti sledečo opazko. Opazoval sem številne shode takojmenovanih naprednih, nacionalnih in vsedržavnih pripadnikov. Glede na „globi-no“ izvajanje govornikov, na organizacijo shodov ter na vernost, s katero so zborovalci poslušali govornike in na dana znamenja pritrjevali, se me je dostikrat polotila primera s pridigami, najsi so bili na zboru sami — moški. Na drugi strani pa se je doslej še vedno poka-zalo, da je „kancelparagraf“ nesmisel, ki je nastal, ker se pripadnikom duhovskega stanu odreka pravica vplivanja na javne prilike, najsi je ta pravica — bistvo njihovega poklica, ne samo to, dogmatična vsebina verskega nauka, ki ga učijo. To ne velja samo za katoliško duhovščino, temveč za duhovščino vsake veroizpovedi, ki ima duhovščino. Če pa ima vpliv duhovščine kjerkoli čezmeren vpliv, naj se poiščejo vzroki ne samo pri duhovščini, temveč pri onih, ki preprosnike naravnost potiskajo pod vpliv duhovščine. Tudi bojazen, da bi s pomočjo ženskih glasov prišle nad nas nove težje politične, socialne in gospodarske utesnitve napredka, kakor smo jih doživeli od — noških naprednjakov, se mi zdi — samoob-tožba. Sredstva zoper nevarnost takih nazado-vanj ležijo v nas samih, predvsem pa v popolni izločitvi političnega vpliva tistih, ki so se že izkazali, česa so zmožni na škodo — skupnosti in napredka.

timo najbolj Slovenci sami, kako je bilo in je še z večino teh šefov. Še to priznamo radi Mitkoviču, da so ti šefi dobili več zase, kakor so dali celoti — tudi v tem pogledu jih poznamo od blizu in daleč. To je v tem primeru že manj važno.

Važen pa je namen teh besedi. Saj Mitković ne trdi nič več nič manj, kakor da smo Slo-venci nekakšni užitarji države. Samo jemlje-mo, pa nič ne dajemo. Trditev, ki je nismo slišali prvič. Trditev, ki so jo tudi slovenski ju-gosloveni najraje podpirali s pritrjevalnim molkom.

Toda trditev je to hkrati, za katero ne stoji nobena, prav nobena dobra vera. Po večini je v takih trditvah celo zavestno natolcevanje in zavijanje resnice z očitno namero, vcepiti nekemu delu javnosti doli na jugu mnenje, da dobi-vamo Slovenci še vedno preveč, z očitnim namenom, prišepetavati odločujočim ljudem, naj nam dajo od našega denarja še manj, tako da bi bila Slovenija zmeraj in zmeraj znova prikrajšana za težke zneske svojega denarja. In da bi seveda še več našega denarja šlo v žep porodice, medtem ko strada naš telesni in mu-ski delavec, ko hira naša kultura, propada naša mladina.

Tudi najmanjše dobre vere ni v takih in enakih trditvah, smo zapisali. Kajti če kdo trdi kaj takega, je njegova dolžnost, da stvar prouči, pregleda proračune in posamezne račune in obračune finančnega in drugih mini-strstev.

Kdor bi tako delal, kakor pač mora delati vsak vesten človek, že celo kadar gre pred javnost, ta bi videl, da je resnica v najpopolnejšem nasprotju z Mitkovičevimi in drugimi jugoslovenskimi trditvami. Videl bi, da smo prav Slovenci bolj mislili na Jugoslavijo, kakor na Slovenijo in da smo ji razmeroma največ dali. Videl bi, da smo dobili včasih komaj sed-mino tistega denarja nazaj, ki smo ga dali, kakor na primer pri kreditih za javna dela. Videl bi, da bomo od 2 milijard, ki nas bodo stae Batignolles-ove železnice, morali plačati z obrestmi vred nad 500 milijonov, ne da bi dobili za ta denar samo meter železnice. Ali skratka: videl bi, da je Slovenija v zadnjih šestnajstih letih prispevala v skupno državno blagajno okoli 25 milijard dinarjev, nazaj jih je pa dobila samo okoli deset milijard.

O našem sirotinskem denarju, ki ga morajo sodišča nalagati pri državni hipotekarni banki in ki je s tem seveda odtegnjen našemu gospo-darstvu, o vlogah pri Poštni hranilnici in pri-vilegirani Agrarni banki niti ne govorimo, če-prav bi bile tam naložene vsote zgovoren dokaz, da smo dali celoti ne samo več kakor je bila naša dolžnost, ampak tudi več, kakor smo smeli, če naj naše slovensko narodno telo ne propade.

Usoda je hotela in slučaj je tako nane-sel, da je prišla „Nova Evropa“ z Mitko-vičevim jugoslovenskim razodetjem prav tisti dan med ljudi, ko so v Beogradu delili podpore pasivnim pokrajinam. Razdelili so 20 milijonov dinarjev. K tem 20im milijonom bo morala prispevati Slovenija po davčnem klju-ču najmanj 3.200.000 dinarjev. Nazaj bo pa prejela od tega zneska 500.000 dinarjev. Samo za podporo pasivnim deželam bo morala torej dejansko Slovenija spet dati najmanj 2 mili-jona 700.000 dinarjev, četudi bi bila sama naj-bolj podpore vredna in bi ta znesek krvavo rabila doma.

Tako je zmeraj in povsod. Pa to ne bo motilo jugoslovenov. Če bo utihnil eden, se bo oglasil drugi: Slovenija prejema več, kakor daje.

In ni ga drugega izhoda, kakor stroga loči-tev blagajn. Če bomo Slovenci upravljali svoj denar sami, sicer pa seveda dali državi, kar je njenega, potem se ne bo mogel nihče zale-tavati v nas, da samo jemljemo in nič ne da-jemo. Zadovoljen bo tudi vsak pošten Jugoslo-van. Nezadovoljeni bodo samo še jugosloveni. Zakaj, je lahko uganiti.

Z neresnico zoper nas

V Zagrebu izhaja mesečnik „Nova Evropa“. Imeli smo že nekajkrat priložnost, da opozori-mo na njeno jugoslovensko smer, četudi ji lahko priznamo, da jo zastopa z nekoliko večjo porcijo duha, kakor na primer kakšna Narodna odbrana in njene podružnice. Da je tudi „Nove Evrope“ bistvena lastnost, čele mogoče resnico ali zamolčati ali pa vsaj po svoje za-viti, je naravno in pogojeno v njenem jugo-slovenstvu. Bržko bi tako ne delala več, ko bi hotela postati stvarna in zlasti nam Slovencem pravična, pa bi se ji izpodmaknila njena jugo-slovenska tla.

Zadnjo svojo številko je posvetila „Nova Ev-ropa“ vprašanju „Naše politike“. O priliki se morebiti povrnemo na njene sestavke z na-

čelnega kjeršča. Toda en sestavek je, ki ob njem že danes ne smemo biti tiho, je hkratu tudi nad vse značilen za stvarnost jugosloven-skih obzornikov in njihovih „strokovnjakov“.

Neki dr. R. Mitković nam namreč daje v se-stavku „Glavna vprašanja notranje politike“ pouk o državotvornosti. Dobesedno piše:

„Slovenci morajo več misliti na „nacijo“ ka-kor na vero, več na Jugoslavijo kakor na Slo-venijo. Krajevne koristi ne gre zmeraj staviti nad narodno. S pripogibanjem na levo in desno so ljubljanski „šefi“ več dobili zase in za svoj svoj kraj, kakor so dali celoti. To je treba ob-žalovati.“

Denimo ob stran tiste „ljublanske šefe“ in njihovo pripogibanje na levo in desno. Saj ču-

Slovenske zvezde

Tednik, ki izhaja v Ljubljani in se imenuje „Prelom“, se je zaletel 25. vinotoka t. l. v naš list, češ, da ima pod naslovom tri zvezde. Prelom je videl pod njimi tudi polmesec, čeprav ga ni nikoli bilo in čeprav naš list nima z me-secem nobene zveze in čeprav je političnih mesečnikov, ki jih zanaša luna, da ne vedo, če so še na domači ali na tuji strehi, samo med jugosloveni še najti.

Tri zlate zvezde na modrem polju so imeli v svojem grbu celjski grofi. To ve vsak omikan Slovenec. Če pa so bili celjski grofi res nem-ske krvi, je med zgodovinarji sporno, nekateri zgodovinarji domnevajo, da bi utegnili biti celjski grofi slovenski plemenitniki iz Koroškega. Slovenski zgodovinski grb so pa zvezde celjskih grofov, ne zato, ker so bili fevdalci, kakor je bila v 14. in 15. stoletju vsa Srednja

Evropa fevdalna, ampak zato, ker so bili celjski grofje tista moč, ki se je rodila na slovenski zemlji ter je ustanavljala na slovenski zemlji samostojno državo. To ve celo „Prelom“ ki se sklicuje na dr. Grudnovo „Zgodovino slovenskega naroda“, navajajoč str. 319 dr. Grudnovega dela, na kateri strani pa opisuje 2. zv. „Zgodovine slovenskega naroda“ delo grofa Žiga Herberštajna, ne pa celjske grofe. Celjska država, če bi bilo prizadevanje celjskih grofov šlo do konca, bi bila takrat seveda fevdalna, kakor so bile vse druge države tedanje dobe. Današnji dan in že davno pred nami, bi pa gotovo ne bila več, ampak bi dobila demokratičen sestav in to najkeseje takrat, ko je zmaga v Srednji Evropi demokratična misel; bila bi gotovo že skoraj 100 let čisto demokratična.

Celjski grofi so vladali dobrih sto let t. j. od l. 1341, ko so dobili grofovstvo, do l. 1456, ko je bil umorjen zadnji Celjan Ulrih v Belgradu. V Belgradu je bila s tem pokopana celjska država.

Celjani so bili združili vse slovenske pokrajine v svoji državi. Ob smrti Ulriha se je raztegala celjska oblast na Koroškem do Zg. Dravograda, na Štajerskem do Mureka, po Kranjskem in na Hrvaškem so bili Zagreb, Čakovec, Varaždin, Krapina, Bistrica itd. pod celjskim gospodstvom, torej kraji, kjer žive kajkavci, ki so potem v teku stoletij postali Hrvatje. Že Herman je bil tudi grof Zagorski. V pogodbi, ki jo je sklenil Ulrih l. 1443 v Dunajskem Novem mestu s cesarjem Friderikom, je priznal cesar Friderik Celjanom knežje dostojanstvo ter za primer, če bi Habsburžani prej izmrli kot Celjani, med drugim tudi avstrijsko Istro. Ker so imeli Celjani rodovinske zveze ne le z nemškimi cesarji, ampak tudi s poljskimi in ogrskimi kralji itd. ter so bili močno željni oblasti, je bilo pričakovati, da utrdijo in razširijo na vse strani svojo oblast in da bi imeli odločujočo moč še daleč zunaj slovenskega ozemlja. Celjska država bi bila po svojih prebivalcih slovenska. Slovensko ozemlje, ki je bilo pred 500 leti še enkrat tako veliko, če ne več, kakor je sedanja Dravska banovina, bi se ne bilo skrčila na polovico. Celjani bi po naravnih zakonih prišli tudi v oblast zgorjnjega adrijskega morja.

Zadnja slovenska država kneza Kocla je ugasnila s Koclovo smrtjo l. 874. Odtlej pa do celjski grofov se ni na slovenskih tleh pokazala moč, ki bi hotela slovenske dežele napraviti za ozemlje samostojne države.

Tudi češki kralj Karl IV. (1316-1378) Luksemburžan ni bil češke krvi, pa je v češki zgodovini mejnik. Bil je seveda fevdalec, pa ga kljub temu priznava tudi vsak demokratični Čeh.

Pa naj si bi se bil zaobrnil zgodovinski razvitek kakorkoli za časa celjskih grofov, resnica je in ostane, da se je pod celjskimi zvez-

dami dvignila moč, ki je hotela napraviti slovensko ozemlje za samostojno, čeprav v davno preživeli fevdalni obliki. Pozneje so zopet gospodarili sami vazali, podložniki tujih gospodarjev. Hlapčevstvo in ponižnost je bila zgoraj in spodaj . . .

„Prelom“ pa bi bil na mestu celjskih zvezd — slovenskega zgodovinskega grba — najbrž bolj všeč kak kljukasti križ ali pa snop! Nam morda ne!

OPAZOVALEC

Evropska misel

Iz govora češko-slovaškega ministra dr. Beneša na dan osvoboditve:

Veliko dejanje je bilo, da se je (namreč Masaryk, Ur.) v kritičnem in usodnem trenutku naroda postavil na čelo njegovega obrambnega boja.

Kar pa moramo zmeraj poudariti pri Masaryku in kar vidimo v vsem njegovem življenju kot najizrazitejšo dejstvo vsega njegovega življenjskega dela, to je njegovo evropsko in njegovo svetovstvo, njegovo svetovstvo prav spet v tem najusodnejšem trenutku naše dežele.

Boj ki se je vršil med vojno za demokratično sveto in za večji delež politične in socialne pravičnosti za preprostega človeka, se vrši dalje in dobljen bo danes in v današnji zmedi prav tako, kakor je bil dobljen v svetovni vojni.

Kot predsednik je ostal Masaryk dobesedno isti, ki je bil v vseh prejšnjih dobah svojega nemirnega in bogatega življenja. Bolj ko kedaj opominja stalno narod in državo, da gre za to, da smo Evropeci in svetovljani, bolj ko kedaj nam pravi pri vseh priložnostih, da moramo graditi našo državo v duhu našega demokratičnega izročila. Zmerom nas opozarja, da se vrši naprej boj za demokratizacijo sveta, da mora naše notranjepolitično življenje začeti pri njem in se po njem ravhati, da nas ne smejo prevzemati nobeni absolutistični začasni in nevarni poskusi okoli nas in zraven nas, ki ne odgovarjajo niti našemu izročilu niti našim stremljenjem niti našim koristim niti ustroju našega naroda in naše države.

V celem razvoju naše države je bil predsednik Masaryk vseh 17 let znamenje zapovednosti in harmonične sprave. V boju vladavin, v viharju rabuk in prevratov okoli nas, v poplavi notranjih bojov v evropskih državah je predstavljal predsednik češko-slovaške republike trajno silo, ki je bila izraz trajnega in trdnega spoštovanja ustave pravic naših manjšin demokratičnega sodelovanja strank in naših različnih narodnosti, preudarnosti in miru v socialnih in gospodarskih bojih v trenutku, ko so v ostali Evropi in zlasti okoli nas zgubljali preudarnost.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Ministrstvo za notranje posle je prepovedalo uvažati v našo državo in v njej širiti list „Courrier de Genève“, ki izhaja v Ženevi.

Slovenska fronta .

Tednik „Ljudska pravica“ piše:

„Kljub težkim prilikam in neizhopenosti poti, za katero se sedaj slovenske, demokracije zahtevajo množice odločajo, dozoreva v slovenskem narodu vedno bolj spoznanje, da je rešitev v skupni Slovenski fronti, pod samostojnim slovenskim vodstvom, a združeno v borbi s hrvaškimi kmečkimi in delavskimi množicami. Prepričani smo, da bo pred tem spoznanjem in voljo slovenskih množic moralo pomehati vsako morebitno nesoglasje vodstev.“

Nazadovanje trgovine in obrti v Sloveniji.

V prvih letošnjih devetih mesecih je opustilo 623 trgovcev in 422 obrtnikov v Sloveniji svoje obrate. Za 1945 se je torej zmanjšalo število samostojnih, večinoma malih, podjetnikov.

Od teh jih odpade na zadnje četrtletje (od 1. julija do 30. septembra t. l.) na trgovine 154, na obrti pa 62, skupaj torej 216.

Z drugimi besedami se pravi to, da je spet ne samo toliko ljudi prišlo ob kruh, ampak tudi precejšnje število pomočnikov, delavcev, vajencev.

No, seveda, ko pa dobivamo na primer komaj osmino tistega denarja nazaj, ki ga plačujemo za javna dela.

Popravek.

V zadnji 35. številki našega lista se je pripetila kar v naslovu podlistka na prvi strani prav neumestna tiskovna napaka. Naslov tega podlistka bi se imel pravilno glasiti: **Razstava del prof. Franceta Kralja, ne pa „Razstava del prof. Toneta Kralja.** Tudi v tretjem stolpcu v drugem odstavku je tiskano napačno: „Tone Kralj ima posebno rad Kristusov motiv.“ Pravilno je: „France Kralj ima posebno rad Kristusov motiv“, Kdor je podlistek pazljivo bral, je sicer razumel, da gre za razstavo del profesorja Franceta Kralja, ne pa njegovega brata Toneta Kralja. Tudi več drugih tiskovnih napak je bilo v zadnji številki „Slovenije“, ki jih je zakrivila površna korektura. Bravce prosimo, naj nam jih oprostijo.

Uredništvo „Slovenije“.

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

Celo dedek Najčo Čanov je začel rovariti proti meni. Jutri se mi bo nudila prilika, da mu dokazem z dokumenti v roki, kdo je bil germanofil in kdo antantofil. Za sedaj vam samo rečem, da nisem bil nikdar, niti germanofil, niti antantofil. Bil sem samo dober Bolgar! Ne boste našli inostranca, ki bi mi mogel to dejstvo izpodbiti. Moja preteklost je najboljši dokaz, s katerim vam razbijem mržnjo, s katero me obdajate. Vsakdo ve, da so me zaprli zato, ker sem bil proti vojni. Držali so me v zaporu zato, ker so se bali, da ne bi užalili čustva germanofilov, ker sem zahteval takojšnje premirje. Eno vam morem že danes reči: naši rusofili niso bili nikdar rusofili, marveč carofili, to je pripadniki ruskega carizma in njegovega režima. Ko so ti (kaže na komuniste) zrušili carizem v Rusiji, so vsi naši rusofili prenehali biti rusofili! Kajti ko so ti-le (kaže s prstom na komuniste) zbirali hrano za lačni ruski narod, so jih naši rusofili nagnali in preganjali.

Radoslavova prva skrb kot rusofil je bila, da se pokaže Nemcem kot — germanofil. Kaj takega se more pojasniti samo s breznačajnostjo. Jaz sem Bolgar in se trudim da spravim bolgarske koristi v pravičen sklad s koristmi drugih držav. Naloge naše zunanje politike se nanašajo pred vsem na izvrševanje mirovnih pogodb. In za to se zanima naša zunanja politika. Med te naloge spadajo vprašanje vojnih ujetnikov, skrbi za vzdrževanje okupacijskih čet, vojno komisijo, reparacijsko komisijo, razorožitev, uničevanje vojnega materiala, preganjanje četnikov v Macedoniji, Dobrudži, v Traciji itd. itd. Naša skrb pa je tudi, da se bavimo s vprašanjem kazni za vse povzročitelje vojne. Nič manjša skrb je tudi, da pobijamo

vsa obrekovanja in laži, ki lete na naše glave. Brigati se moramo tudi za vprašanje ruskih beguncev, katere smo sprejeli po želji velesil. Ruski begunci, kar moram poudariti, nam vračajo milo za drago! Čeprav je pri nas toliko brezposelnosti, vendar pa smo sprejeli tudi te Ruse. Danes boste videli, da tvorijo ti Rusi močno podporo reakcionarcem ne samo pri nas, marveč povsod, kjer so jih sprejeli: oni niso z ljudstvom, med katerim žive, oni so večinoma vsi z korupcionističnimi režimi, ki stiskajo preprosto delovno ljudstvo. Mi smo jim dali vseučiliške stolice, visoke uradniške položaje, pravice trgovstva, šole vse, vse. A oni nam vračajo s tem, da paktirajo še danes, ko je prišla na oblast prava ljudska vlada, predstavniška ljudstva, z reakcionarno režimsko, dvorsko-koterijsko opozicijo. Ti nesramni ruski generali kujejo celo zarote proti tej pravi ljudski vladi. Nekateri velesile branijo te generale, politične ostanke ruskega carizma. Ali dobro si zapomnite, da bo prišel dan, po bodo ti današnji zaščitniki gledali na te ruske carske generale in njihove ljudi, kot na svoje največje nasprotnike, ker so načela in zakoni ki vladajo v teh velesilah — demokratični. Mi nikakor ne bomo branili teh generalov, marveč bomo gledali, da se jih čim prej odkrižamo. Še celo za Rusijo bi bilo najbolje, ako bi se jih za vselej odkrižala.

Spominjate se, s kakšnim prezirom so gledali naši sosedi na velike sile na Bolgarijo. Dva obroča sta nas stisnila: eden močnejši od velesil in eden manjši od naših sosedov. Mi se ne bomo trudili, da jih brutalno razbijemo, ampak bomo počakali, da zarjave. Z našo miroljubno politiko se jih bomo polagoma rešili. Mi se tudi brigamo zato, da dobimo izhod na Egejsko morje.

To so trenutno naše naloge. Ostalih vam niti nočem naštevati.

Tirali smo Bolgarijo v boljše vize? Tudi danes nas še obtožujejo s tem zato, ker smo

napadili Wranglovce, in vse ilegalne ljudi, ki nam hočejo vsiliti novo ustavo in zakone. Nikakor ne smemo dopustiti, da se okrne suverenost bolgarskega naroda, kajti mi hočemo pretvoriti našo milo Bolgarijo v pravo balkansko švico! Mi damo zatočišče vsakemu političnemu emigrantu, da celo Ljenu in Venizelosu, no, ako pa nam oni pretijo, potem . . . Naši odnosi s Turčijo, ki nam je postala sosed, morajo biti samo dobri in prijateljski. Naše splošne koristi nam narekujejo mir. In mi bomo dali zato tudi potrebne dokaze. Vendar pa zavise dobri odnosi tudi od njene strani. Stremljenja nove Turčije, v osebnosti Kemala, ne bodo pokvarila dobrih odnosov. Naša lojalnost nam daje pravico reči popolnoma odkritosrčno, da je vsakdo, ki nam preprečuje izhod v svet skozi Egejsko morje, tudi naš sovražnik. Grkov, ki so to preprečili, ne moremo ljubiti . . . Vem, da zahteve nove Turčije ne gredo čez meje avtonomije zapadne Tracije. In to je vendar mala zahteva, majhno plačilo za prijateljstvo, zlasti še, ker smo to avtonomijo imeli že sami na našem programu. Dolžni smo dalje apelirati na novo Grčijo, da ne dela krivic stare Grčije. Grčija mora prostovoljno vrniti nezasluzene in brez vsakega truda dobljene zemlje. Mi ne moremo trpeti Bizanta na Balkanu, Egejsko morje je neogibno potrebno, tako Bolgariji, Srbiji in Rumuniji, skratka vsem narodom, ki žive na Balkanu. In to je razlog, zakaj zahtevamo, da izprazni nova Grčija zemljo iz zahodne Tracije. Odreči se mora temu ozemlju, ker ni sposobna, da ga obdrži niti ne s podporo velesil . . . Tudi Srbiji je potreben ta izhod v svet, ker ona nima okna na svobodno morje.

Popravek. — Zadnjič nam je nerodnost korektorja pretrgala Stambolijskega govor sredi odstavka. Zaradi razumevanja opozarjamo, da tvori zadnji odstavek v prejšnji številki in pričujoči prvi odstavek en sovisni odstavek, kar je v ostalem že iz zmisla razvidno.